

KLASSIEK INTERVIEW

Componist Hawar Tawfiq kreeg klap na klap te verduren, maar nu klinkt zijn muziek overal

Componist Hawar Tawfiq vluchtte op zijn 15de uit Iraaks-Koerdistan en studeerde in Nederland aan het conservatorium in Tilburg. Beeld Els Zweerink

Vier premières in twee maanden: het is oogsttijd voor de Nederlandse componist Hawar Tawfiq (38). Zijn pad van een schuilkelder in Irak naar het Concertgebouw in Amsterdam ging niet over rozen.

Guido van Oorschot 2 november 2021, 13:27

Suleimaniya, Iraaks-Koerdistan, januari 1991

Hawar Tawfiq (8) zit in de kelder onder zijn huis. Buiten vallen bommen. Eerst hoort hij een 'boem' in de verte, daarna het 'whoesj' van de luchtdrukverplaatsing en het puin. Tegen de keldermuren staan zandzakken gestapeld, als extra bescherming voor Hawar, zijn moeder, twee zussen en een broer.

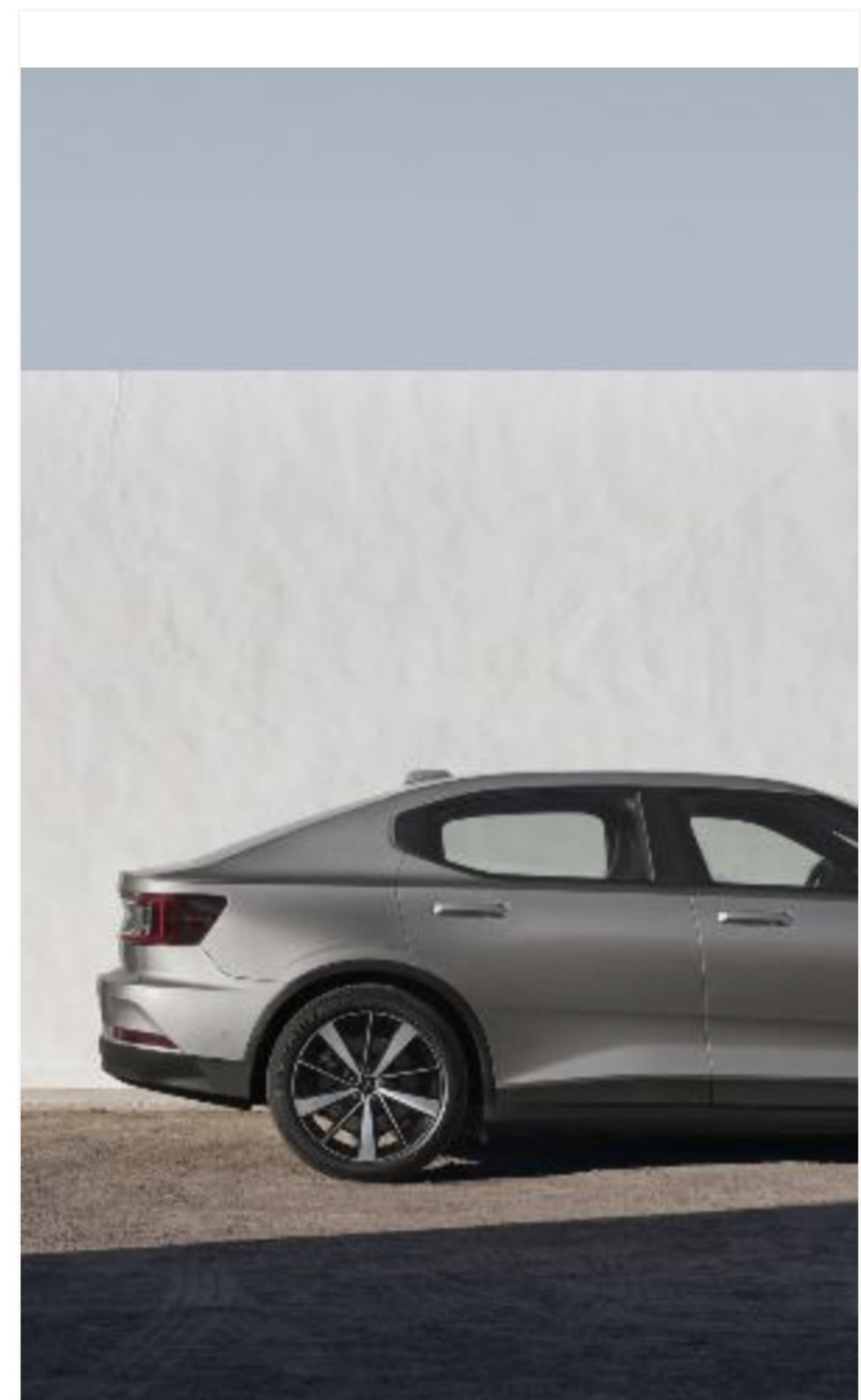
Door de kelder zoemen woorden als Golfoorlog, Koerdische revolutie, Saddam Hoessein. Het zijn lange, lege dagen en Hawar verveelt zich. Tot hij op een doos vol cassettebandjes stuit. Salar, zijn 21 jaar oudere broer, heeft ze meegebracht na zijn studie in Bagdad.

Hawar schuift een bandje in het cassettedeck. Hij zet een koptelefoon op en luistert. Koerdische liederen: saai. Volgend bandje: wat is dít? Hij hoort een fluitmelodie. Even later klinkt dezelfde melodie op een laag strijkinstrument, maar dan speelt de fluit alweer andere noten. Wacht even, denkt Hawar, behalve ontzettend mooi is dit ook ontzettend knap. Later vindt hij uit wie en wat hem heeft betoverd. Johann Sebastian Bach, *Tweede orkestsuite*, de Polonaise.

In de schuilkelder wordt klassieke muziek zijn toevluchtsoord. Veiligheid en schoonheid in één: als hij groot is wil hij die kunst studeren.

Oisterwijk, AZC, 21 oktober 1998

Het is donker als hij aansluit in de rij asielzoekers. Hawar Tawfiq (15) heeft een tocht van vier maanden achter de rug. Hij school in kofferbakken, lag in pick-uptrucks en liep lange, gestresste nachten. Niet alleen de muziek dreef hem naar de 'weg naar leven of dood', uitgestippeld door mensensmokkelaars. Er was een onmogelijke liefde, er was de dreiging van Saddam.

Advertentie van Polestar

Technische innovatie in de auto-industrie nodig voor lagere milieupact

Zijn eerste vraag aan de mevrouw achter de balie: waar is hier de bibliotheek? Ook al is hij doodop, hij wil aan de slag met de taal. Een paar weken later vraagt zijn lerares: wat deed je zoal in Koerdistan? Mezelf een beetje piano geleerd, zegt Hawar, en vioolles genomen. De vioolconcerten van Beethoven en Paganini heeft hij zo vaak beluisterd, dat hij ze kan dromen. Wat leuk, zegt de lerares, een vriendin van mij speelt ook viool. Weet je wat, morgen komt ze mee.

Hawar, jij speelt niet zomaar een béétje! Jij moet naar het conservatorium! Ja maar, stribbelt hij tegen, ze vinden me vast te slecht. Gewoon proberen, je krijgt allicht advies. Dus speelt hij voor. En begint in augustus 1999 aan de vooropleiding van het conservatorium in Tilburg.

Tilburg, lokaal 406, herfst 1999

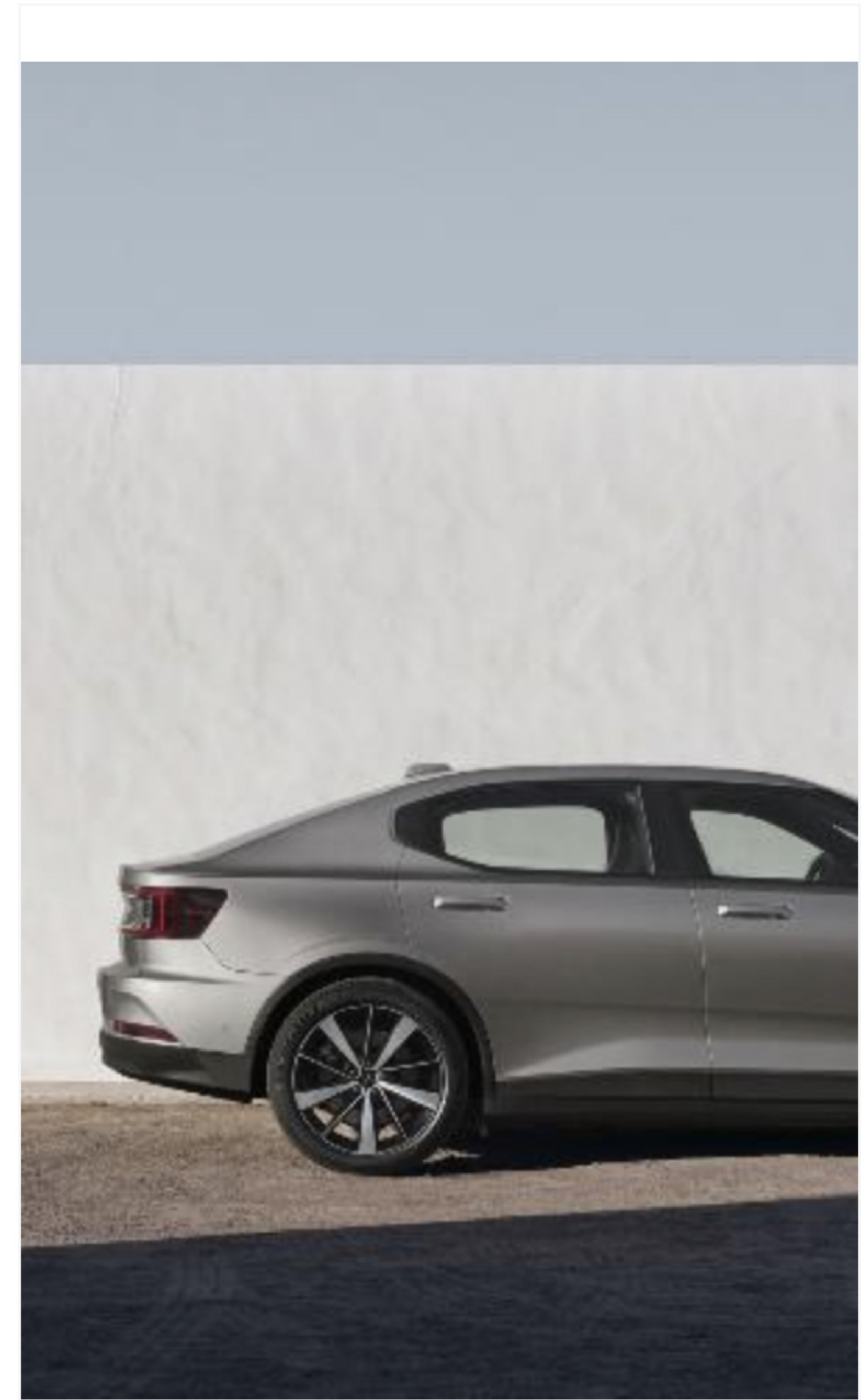
Zelfverzekerd stapt Hawar de leskamer binnen van Alexandru Hrisanide, docent piano en compositie. Hij wil de pianosolo laten horen die hij heeft opgedragen aan zijn violdocent, Annemieke Corstens. Een stuk uit pure bewondering: niet alleen speelt Annemieke prachtig viool, ze geeft hem ook vriendelijk en rustig les.

Alexandru Hrisanide ontvangt hem allerhartelijkst. Trots speelt Hawar zijn solo, om vervolgens te verstijven bij het commentaar. Hrisanide vindt de compositie nogal, eh, naïef. Voorspelbare klanken, zegt hij, passen bij lichte muziek. In klassiek-moderne muziek wil je de luisteraar juist verrassen, hem meevoeren naar een onbekende, overrompelende wereld.

Beledigd verlaat hij het lokaal. Dan gaat hij toch géén compositie studeren. En zeker niet bij Hrisanide. Een paar weken later speelt een vriend zijn pianostuk op een concert. Al na een paar maten begint iemand in de rij voor Hawar te zingen. En hij beseft: Hrisanide had gelijk. Opnieuw klopt hij aan bij lokaal 406. Wilt u mij lesgeven?

Tilburg, stadhuis, 10 oktober 2013

Bij de ceremonie in het stadhuis wordt hij uit de groep gepikt. Of meneer Tawfiq even meekomt. De burgemeester overhandigt de nieuwe Nederlander graag persoonlijk een bos bloemen. Een paar aanwezige vrienden zijn boos. Waar was de burgemeester toen

Advertentie van Polestar

Technische innovatie in de auto-industrie nodig voor lagere milieupact

Hawar hem nodig had?

Klap na klap kreeg hij te verduren. Asielaanvraag: afgewezen.
Studievisum: tijdelijk. Generaal pardon: niet voor hem.
Verblijfsvergunning: voorwaardelijk. Al die jaren voelt hij zich gekooïd in Nederland. Geen voortgezette vioolstudie in Amerika. Niet naar Sevilla en Berlijn voor het mediterrane jongerenorkest van de befaamde Daniel Barenboim.

Maar nu verlaat hij het stadhuis met een mooi rood paspoort. De tijger is niet langer geketend. En godzijdank: de pijn heeft hem niet veranderd in iemand die hij niet wil zijn.

Utrecht, Theater Stefanus, 19 oktober 2021

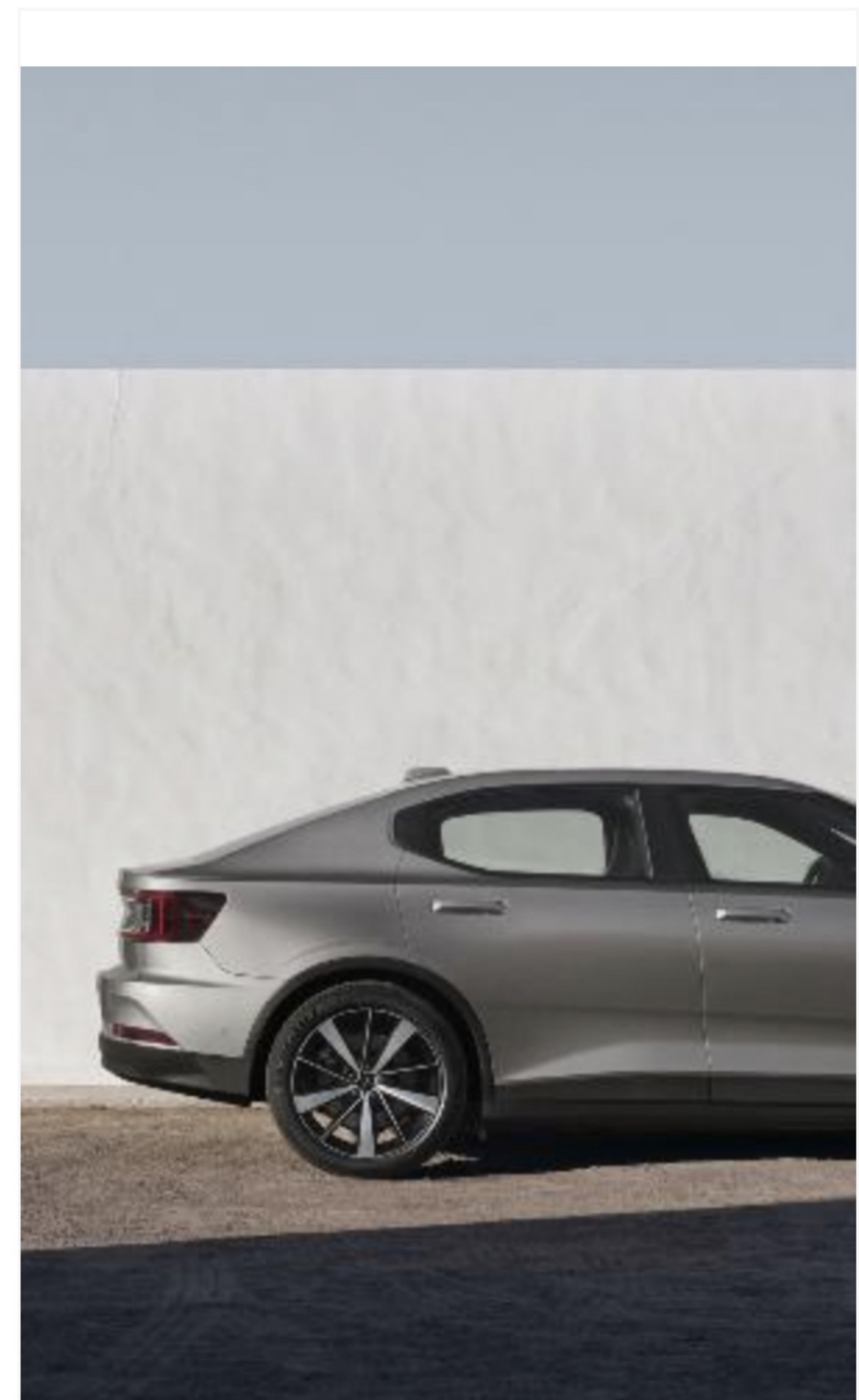
Hawar Tawfiq zit in de zaal en luistert. Try-out van *Babylon aan de IJssel*, muziektheater rond een vlucht, niet per se de zijne. Op het toneel speelt het klassieke Hexagon Ensemble. Uit de luidsprekers komt tegelijkertijd een Koerdisch ensemble, ook die muziek komt uit zijn pen. De versieringen en kwarttonen, opgenomen in Teheran, klinken op instrumenten als de *ney* (fluit) en *kamancheh* (langhalsviool).

Als puber vond hij Koerdische muziek stom. Dat was eerlijk gezegd ook uit verzet tegen zijn moeder. Hawar, waarom speel je toch altijd muziek van die boos kijkende Beethoven? Speel liever een gewoon liedje! De omslag kwam in Tilburg. Op een dag had hij zijn moeder aan de telefoon. Ik mis je, zei ze. Soms ga ik naar je kamer, open de la en pak een cassettebandje. Hawar, wat is klassieke muziek toch mooi! Het spijt me dat ik dat vroeger niet heb gehoord.

Hij was ontroerd en dacht: misschien heb ik zelf ook nooit goed geluisterd. Hij dook erin voor zijn masterscriptie, legde Koerdische muziek naast Europese muziek en ontdekte dat je de twee prima kunt mengen. Mits je elke stijl maar in zijn waarde laat. Geen verwaterde varianten, maar professionals hier, professionals daar.

Oss, 22 oktober 2021

De blik van Hawar Tawfiq dwaalt af naar zijn herfstige achtertuin. Hier, in het hoekhuis waar hij dag en nacht kan musiceren, woont hij sinds twee jaar. Is hij een overlevingskunstenaar, was de vraag.

Advertentie van Polestar

Technische innovatie in de auto-industrie nodig voor lagere milieupact

Per slot van rekening heeft hij het onwaarschijnlijke volbracht, een tocht van de schuilkelder in Suleimaniya naar het Concertgebouworkest in Amsterdam. Dat speelt eind december, onder dirigent Jaap van Zweden, de première van zijn orkeststuk *M.C. Escher's Imagination*.

Een overlevingskunstenaar? Nee, hij vindt zichzelf eerder een poëtisch kunstenaar. Niet voor niets noteert hij in zijn partituren vaak het woord *misterioso*. Het mysterie van de schoonheid, of de schoonheid van het mysterie: haal de poëzie uit het leven en er blijft niets over.

Tien jaar geleden zou hij hebben gejuicht. Een opdracht van het Concertgebouworkest, wauw! Nu zegt hij: mijn droom reikt nog veel verder. Fijn gevoel: waar je denkt dat een muur staat, blijkt er geen te staan.

Requiem des fleurs et des nuages, Muziekgebouw, Amsterdam, 4/11, tournee, NPO Radio 4, 7/11, 20.00 uur. *Babylon aan de IJssel*, Verkadefabriek, Den Bosch, 13/11, tournee. *Exigeant* (voor klavecimbel), Orgelpark, Amsterdam, 2/12. *M.C. Escher's Imagination*, Concertgebouw, Amsterdam, 23/12.

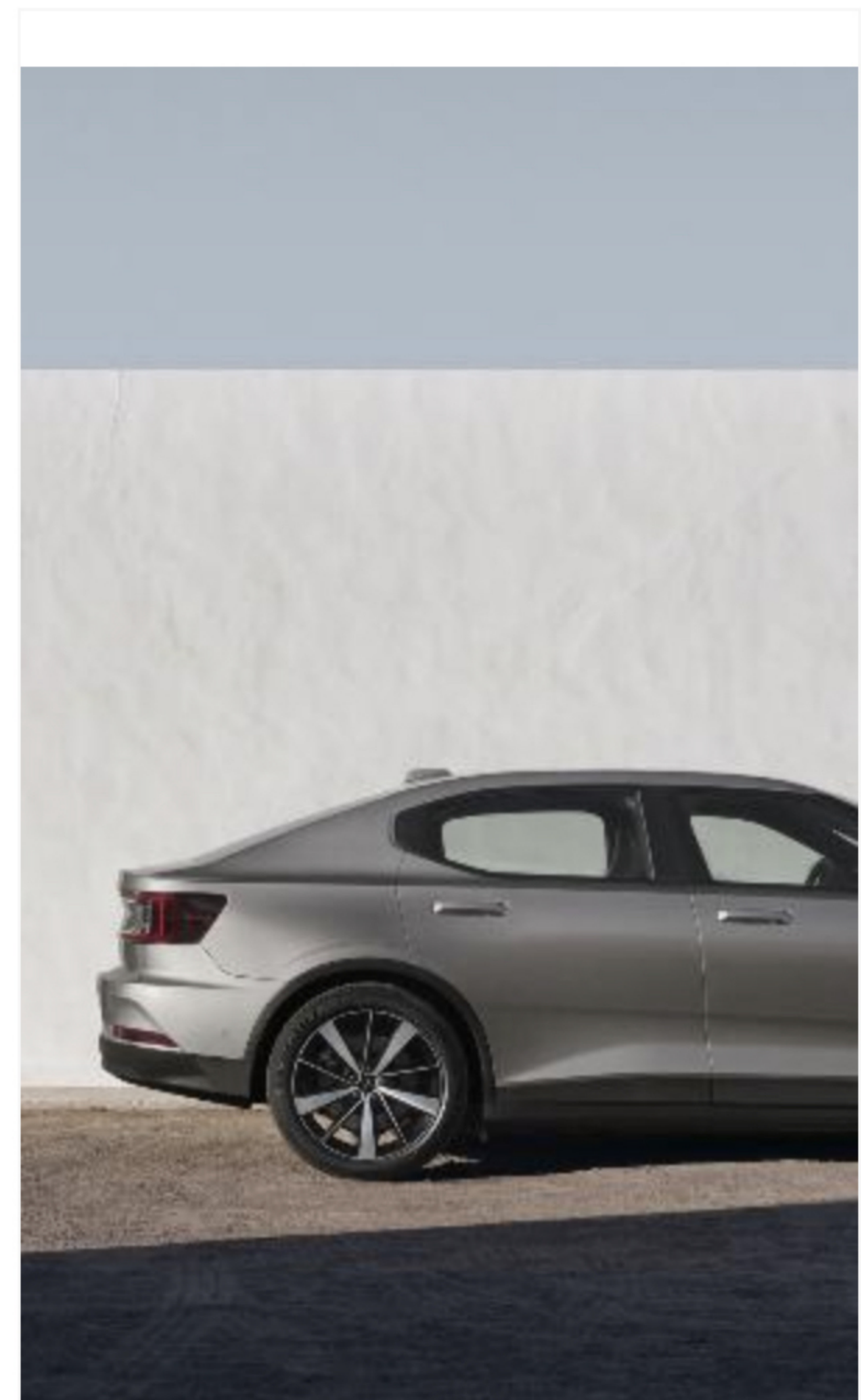
REQUIEM DES FLEURS ET DES NUAGES

Toen het festival November Music hem vroeg een requiem te componeren, dacht Hawar Tawfiq: voor wie? Voor de nabestaanden, voor de doden? En welke doden dan? De componist wilde vooral niet dat het zwaarmoedig werd, daarvoor vond hij het mysterie van leven en dood te mooi. Tawfiq verruilde de eeuwenoude Latijnse tekst voor gedichten van Hans Andreus, de Vlaamse priester Anton van Wilderode en de hedendaagse Koerdische dichter Bachtyar Ali. Die omschreef de dood als een vriend 'die ons de gelegenheid geeft om bloem te zijn, om wolk te zijn, om water te zijn'. Tawfiq liet het gedicht vertalen in het Frans, de lievelingstaal van zijn in 2018 overleden leermeester Alexandru Hrisanide, aan wie hij de compositie voor bariton en orkest opdraagt.

VLOOTSCHOUW

[November Music](#) is Nederlands belangrijkste vlootschouw van hedendaagse muziek. De 28ste editie vindt plaats van 5 t/m 14 november in Den Bosch. Vrouwelijke componisten zijn ruim vertegenwoordigd, met nieuw werk van Nederlanders als Calliope Tsoupaki, Meriç Artaç en Karmit Fadael. Festivalcomponist is de Britse Rebecca Saunders. Van Hawar Tawfiq klinken de nieuwe composities *Requiem des fleurs et des nuages* en *Babylon aan de IJssel*.

Advertentie van Polestar

Technische innovatie in de auto-industrie nodig voor lagere milieupact